

שְׁשִׁיבָה אֶחָד מֵהֶן וְלֹא עֶרֶב - שלא נתן חלקו בעירוב החצר, והרי הוא אוסר על כל שאר הדיירים להוציא ולהכניס מבתיהם לחצר, אם בשבת ביטל את רשותו שבחצר לשאר הדיירים, אזי **בֵּיתוֹ אֶסוּר מִלְּהִכְנִיס וּמִלְּהוֹצִיא לוֹ** - ואף על פי שמותר לו כעת להכניס ולהוציא מבתיהם לחצר, משום שנעשה כאורח אצלם, מכל מקום אסור לו להכניס ולהוציא מביתו לחצר, שלא יהא נראה כאילו חוזר בו מביטולו ומחזיק שוב בחצר, **אֲבָל לָהֶם מִתֵּר** להכניס ולהוציא מביתו, שאומרים שכשביטל להם רשותו שבחצר ביטל להם גם רשות ביתו.

וְכֵן שְׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ - מרבי אליעזר שיוצאין ידי חובת מרור **בְּעֶקְרֵבְנֵינוּ** - מין עשב **בַּפֶּסַח. וְחֹרְתֵי עַל כָּל תְּלִמִּידָיו** של רבי אליעזר **וּבִקְשָׁתִי לִי חֵבֵר** שיאמר ששמע את שלושת ההלכות הללו, **וְלֹא מִצָּאתִי:**

פרק שלישי

במה מערבין

משנה א

בְּכָל מִינֵי מִזוֹן מְעֶרְבִין עירובי תחומין **וּמִשְׁתַּתְּפִים** שיתופי מבואות¹⁹, **חוּץ מִן הַמַּיִם**

ר' עובדיה מברטנורא חצרו לחביריו, שהיה אוסר עליהן מלהוציא מבתיהן לחצר, שהחצר ברשות כולן וחלקו אוסר עליהן. הואיל ובטל רשות חצרו בטל אף רשות ביתו, אע"פ שלא פירש ונעשה אורח אצלם לפיכך אף ביתו מותר להם. אבל אסור לו להכניס ולהוציא מביתו לחצר, אע"פ שהוא מותר להכניס ולהוציא מבתיהם לחצר כשאר כל אדם הנכנס לבית חברו שמותר לו להוציא מבית חברו לחצר, דהא רשותא דחד הוא, מ"מ מביתו אסור הוא להוציא. ולא אמרינן כיון דבטל להו רשות ביתו הרי ביתו כבתיהם, דבשעה שמוציא מביתו לחצר חוזר ומחזיק ברשותו הוא ואוסר עליהן, כדתנן בהדר עם הנכרי [לקמן פ"ו מ"ד], מי שנתן רשותו וחוזר והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה אוסר: שיוצאים בעקרבינו בפסח. משום מרור. ועקרבינו, ירק שעלין שלו דומות לעקרב. ואני שמעתי סיב הגדל סביבות הדקל: ובקשתי לי חבר. לג' דברים הללו אם שמע מפיו, ולא

מצאתי. ואין הלכה כאחד מהן. דגבי גינה וקרפף לא שרי טפי מבית סאתים. ואנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ובטל רשותו ולא בטל ביתו אף להם אסור ביתו, אבל מבתיהם לחצר מותר. ועקרבינו לאו מרור הוא ואין אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח: **ג** א ככל מערבין. עירובי תחומין. דאילו עירובי חצירות אין מערבין אלא בפת. והאי בכל דתנן במתניתין, לאו דוקא, כדאמרינן בגמרא אין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהן חוץ, דהא הכא תנן בכל מערבין חוץ מן המים ומן המלח, ואיכא נמי כמהין ופטריות דאין מערבין ולא משתתפים בהם דלאו מזון נינהו, כמו מים ומלח: ומשתתפים. שתופי מבואות: הכל נלקח בכסף מעשר. כדכתיב (דברים יד) ונתת

ביאורים והרחבות

19. **הקדמה:** אסרו חכמים לטלטל מן הבתים לחצר ומן החצר לבתים, וכן מן החצרות אל המבוי ומן המבוי אליהן. אך תיקנו חכמים "עירובי חצרות", להתיר את הטלטול מן הבתים לחצר, וכן "שיתופי מבואות", להתיר את הטלטול מן החצרות למבוי. ה"שיתוף" נעשה על ידי השתתפות כל החצרות שבמבוי במזון בשיעור מסוים והנחתו באחת החצרות או באחד

ר' עובדיה מברטנורא

ומן המלח לפי שאינם מזון²⁰.

והכל - כל מין מזון נקח - נקנה בכסף מעשר שני, כלומר: הפודה מעשר שני בכסף, ועולה עם הכסף לירושלים, רשאי לקנות שם בכסף כל מאכל שהוא רוצה, חוץ מן המים ומן המלח²¹.
הגדר שלא יאכל מן המזון - כל דבר שמזין, מותר במים ובמלח.

הכסף בכל אשר תאוו נפשך: חוץ מן המים ומן המלח. דלאו פרי מפרי הוא: הגדר מן המזון. לא דאמר יאסר עלי מזון, דאין נקרא מזון אלא חמשת המינים דזייני וסעדי, אלא כגון דאמר כל הון עלי קונם, וכל מילי זייני ומשביעים לפי שעה חוץ מן המים והמלח: מערבין לנייר ביין. דאף על גב דלא חזי לדידיה, חזי לאחריני: ולישראל בתרומה. דהא חזיא לכהנים: סומכוס אומר בחולין.

מערבין עירובי תחומין לנייר ביין אף שאסור לו לשתותו, מפני שראוי הוא לאחרים, ולישראל בתרומה אף שאסור לו לאכלה, מפני שראויה היא

דמידי דחזי ליה בעינו, וביין לנייר לא פליג סומכוס, מפני שאפשר שישאל הנייר על נדרו ויהיה היין מותר לו באותה שבת, אבל תרומה אי אפשר שתהיה ראויה לישראל, שאפילו ישאל המפריש התרומה עליה והרי היא כאילו לא הורמה, הרי היא חוזרת לטבלה ואסור לאכול ממנה עד שיחזור ויפריש תרומה אחרת, ואין מפרישין תרומה בשבת אפילו בין השמשות, הילכך לא חזיא ליה. ואין

ביאורים והרחבות

הבתים. על ידי מעשה זה, נחשב כאילו כולם דרים בבית בו הניחו את העירוב, או בחצר בה הניחו את השיתוף, וכל המבוי משמש לחצר זו.

איסור נוסף הוא לצאת מחוץ לתחום בשבת, דהיינו חוץ מאלפיים אמה לכל רוח ממקום מושבו. נחלקו בו רבותינו (שבת סט, א, סוטה כז, ב) אם הוא מן התורה או מדרבנן. מקומו של אדם שמוודים ממנו תחום שבת, נקבע לפי המקום שבו שבת בכניסת השבת ("מקום שביתתו"). הרוצה לצאת בשבת מעבר לתחום שבת, תיקנו לו חכמים "עירובי תחומין", היינו שמניח קודם השבת מזון בשיעור שתי סעודות במקום שרוצה לקבוע כ"מקום שביתתו", ומשאיר אותו שם עד צאת הכוכבים של ליל שבת, ואף על פי שחזר ולן בביתו, נחשב אותו מקום שהניח שם את שתי הסעודות כמקום שביתתו, ורשאי ללכת אלפיים אמה משם ואילך. להלכה, אין מערבין עירובי תחומין אלא לצורך מצוה, כגון לשם הליכה לבית האבל לנחמו, או לסעודת נישואין, או להקבלת פני רבו וכיוצא. פרקנו עוסק בדיני העירוב והשיתוף.

20. בגמרא (כז, א) למדין מכאן שאין למדין מן הכללות, אפילו במקום שנאמר בהן 'חוץ'. כלומר, כל מקום ששינוי כלל, אין לומר שכלל זה כולל הכל ואין דברים היוצאים מכלל זה, ואפילו במקום שאמרו שהכל בכלל זה "חוץ מדבר פלוני", (שבזה יש לומר שממה שדייקו לומר שדבר פלוני אינו נכלל בכלל זה, משמע ששאר הדברים נכללו בו, אף על פי כן אין לומר כך). שהרי שינוי כאן: "בכל מערבין חוץ מן המים ומן המלח", והרי יש גם כמהין ופטריות, שאין מערבין בהם ולא משתתפים בהם משום שאינם מזון.

21. נאמר בפדיון פירות מעשר שני (דברים יד, כה-כו): ונתתה בפסך וצרת הפסך בידך והלקת אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו. ונתתה הפסך בכל אשר תאוו נפשך בבקר ובצאן וביין ובשכר ובכל אשר תשאֵלך נפשך ואלקת שם לפני ה' אלהיך ושמחת אתה וביתך. ולמדין: "בכל אשר תאוו נפשך" - כלל, "בבקר ובצאן וביין ובשכר" - פרט, "ובכל אשר תשאֵלך נפשך" - חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע, אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע.

לכהנים²². **סומכוס אומר** מערבין לישראל רק **בְּהָלִין** ולא בתרומה, שצריך שהעירוב יהיה ראוי לו לאכילה²³.

וְלִכְהֵן - מותר להניח לכהן את עירובו **בְּבֵית הַפֶּרֶס** - שטח שיש בו ספק טומאת מת, מפני שיכול לבדוק את הדרך בעת הילוכו, ולראות שאינו נוגע בעצם כשעורה. **רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר**: מותר לכהן להניח עירובו **אֶפְלוֹ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת**, שטומאתו מן התורה, **מִפְּנֵי שְׂיָכוּל** הכהן **לִילֵךְ לַחֲוִין** - לעשות מחיצה בינו לבין הקברים **וְלֶאֱכוֹל** שם, כגון ש"יכנס לשם בשידה תיבה ומגדל²⁴:

משנה ב

מְעַרְבִין עירובי תחומין ועירובי חצרות, וכן

ר' עובדיה מברטנורא
הלכה כסומכוס: ולכהן בבית הפרס. סתמא היא, ולא סומכוס קאמר לה. בית הפרס, שדה שנחרש בה קבר מותר לכהן ליכנס שם כשהוא מנפח והולך, ורואה שאינו נוגע בעצם כשעורה. ומשום הכי מותר ליתן עירובו שם שהרי יכול להכנס במקום שנתן שם עירובו והוי הוא ועירובו במקום אחד: לחוין. לעשות מחיצה בינו לקבר שלא יאהיל, כגון שיכנס שם בשידה תיבה ומגדל, אלמא חזי ליה. ופלוגתא דר' יהודה ורבנן מוקמינן בגמרא דאפילו בישראל פליגי רבנן עליה דר"י ואמרי דאין מניחין עירובי תחומין בבית

הקברות, ולא נקט כהן אלא להודיעך כחו דר"י דאפילו בכהן שרי. ובהא קמיפלגי, דר"י סבר אע"ג דאסור ליהנות ולהשתמש בבית הקברות, מותר להניח שם עירוב, דאין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות נתנו, ואע"פ שמשתמר שם העירוב אחר קנייתו דהא בין השמשות קונה וכבר נעשית המצוה והוא משתמר שם כל השבת. קסבר ר"י אין אדם מקפיד על עירובו אם אבד או נגנב לאחר שקנה ורבנן סברי אדם מקפיד על עירובו לאחר שקנה, ורוצה שלא יגנב, הלכך כשהעירוב משתמר בבית הקברות כל השבת לאחר שקנה בין השמשות ונגמרה מצותו נמצא משתמש באסורי הנאה שהקברות אסורים בהנאה, לפיכך לא יניח אדם עירוב בבית הקברות. והלכה כחכמים: **ב מערבין בדמאי**. בככר שלקחה מעם הארץ ולא הפריש ממנה תרומת

ביאורים והרחבות

22. גרסינן בגמרא (ל, א): מתניתין דלא כבית שמאי. דתניא: בית שמאי אומרים: אין מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה. בית הלל אומרים: מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה. אמרו להן בית הלל לבית שמאי: אי אתם מודים שמערבין לגדול ביום הכפורים (אף על פי שאינו יכול לאכול ביום הכיפורים)? אמרו להן (בית שמאי לבית הלל): אבל (אמת). אמרו להן (בית הלל): כשם שמערבין לגדול ביום הכפורים, כן מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה. ובית שמאי, התם איכא סעודה הראויה מבעוד יום (העירוב ראוי לאכילה מבעוד יום אף לגדול, ולכן עירובו עירוב), הכא (כשמערבים לנזיר ביין ולישראל בתרומה) ליכא סעודה הראויה מבעוד יום.

23. עיין ברטנורא ד"ה "סומכוס אומר בחולין" (בעמוד הקודם).

24. בגמרא (ל, ב) למדין שרבי יהודה סובר "אהל זרוק (אוהל המיטלטל, כגון שידה תיבה ומגדל) שמיה אהל". כלומר, נחשב אהל וחוצץ בפני הטומאה, ולכן יכול הכהן להיכנס לבית הקברות מבלי להטמא, ומשום כך אם הניח עירובו שם - עירובו עירוב. ובפלוגתא דהני תנאי, דתניא: הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל, רבי מטמא, רבי יוסי ברבי יהודה מטהר. במאי קמיפלגי? מר (רבי) סבר אהל זרוק לאו שמיה אהל, ומר (רבי יוסי ברבי יהודה) סבר אהל זרוק שמיה אהל.

משתתפים בשיתופי מבואות **בְּדִמְאֵי** - בכיכר
שנלקחה מעם הארץ, מפני שראויה לאכילה לעניים,
וּבְמַעֲשֵׂר רְאֵשׁוֹן שְׁנֵטְלָה תְרוּמָתוֹ - תרומת
מעשר שבו, אף על פי שלא ניטלה תרומה גדולה,
כגון שהקדים הלוי ליטול את המעשר בשבולים, קודם
שנתחייבה התבואה בתרומה, **וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי
וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּפְדוּ** ואפילו נפדו ללא תוספת חומש,
לפי שאין החומש מעכב, **וְהַפְּהָנִים מערבים בַּחֲלָה**
שהופרשה מן העיסה, **וּבַתְרוּמָה**.

אֲבָל אין מערבים **לֹא בְטָבֵל** - במזון שלא הופרשו
ממנו תרומה, ומעשרות²⁵, **וְלֹא בְמַעֲשֵׂר רְאֵשׁוֹן
שְׁלֹא נִטְלָה תְרוּמָתוֹ** - תרומה גדולה, כגון
שהקדים הלוי ליטול את המעשר לאחר המירוח,
שבכגון זה נתחייבה התבואה בתרומה, **וְלֹא בְמַעֲשֵׂר
שְׁנֵי וְהַקֹּדֶשׁ שְׁלֹא נִפְדוּ** כהלכתן, כגון מעשר שני
שפדאו באסימון (מטבע שאין עליו צורה), והקדש
שחיללו על גבי קרקע.

הַשּׁוֹלַח עֲרוּבוֹ למקום שביתתו **בְּיַד חֲרֵשׁ שׁוֹטָה**
וְקָטָן, או בְּיַד מִי שְׁאִינוֹ מוֹדֵה בְּעֲרוּב כגון כותי,
אפילו אם הניחו במקום שצויה עליו להניחו - **אִינוֹ**

עֲרוּב משום שחרש שוטה וקטן אינם בני שליחות, ומי שאינו מודה בעירוב חשוד
שלא יבצע שליחותו. **וְאִם אָמַר** בעל העירוב **לְאַחֵר** - לבן דעת הראוי להיות
שליח **לְקַבְּלוֹ מִמֶּנּוּ** מהחרש, או מהשוטה, או מהקטן, או מן הכותי, והוא יניח את
העירוב - **הָרִי זֶה עֲרוּב²⁶**:

משינה ג

נִתְּנוּ את העירוב **בְּאֵילָן** העומד ברשות הרבים, ורחבו ארבעה על ארבעה טפחים
או יותר, אם נתן את העירוב **לְמַעֲלָה מֵעֲשָׂרָה טַפְחִים** שנחשב רשות היחיד -
אִין עֲרוּבוֹ עֲרוּב לפי שאין הוא ועירובו במקום אחד, ובשעת קניית העירוב, דהיינו

ביאורים והרחבות

25. בגמרא (לא, ב) שואלין: הרי טבל אסור באכילה, ומה החידוש שאין מערבים בו? והשיבו:
בטבל טבול מדרבנן, וכגון שזרעו בעציץ שאינו נקוב.

26. בגמרא (לא, ב) שואלין: כיצד אפשר לסמוך, שהשליח הפסול יביא את העירוב לידי
השליח הכשר? והשיבו: כשבעל העירוב עומד ורואהו (את שאינו בן דעת מוסר את העירוב לשליח
בן דעת).